

8

Yeni Nesil
T.C. İNKILAP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK

Özet Bilgi • Bol Alıştırma • Yeni Nesil Sorular

YENİ NESİL 8.SINIF / T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK

©Tudem Eğitim Hiz. San. ve Tic. AŞ
1476/1 Sokak No: 10/51 Alsancak / Konak / İZMİR

YAZARLAR: Tudem Yazı Kurulu
DİZGİ VE GRAFİK: Tudem Grafik Ekibi

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. km Başkent OSB 22. Cadde No: 6 Malıköy / ANKARA
0 312 284 18 14

ISBN: 978-605-69329-0-8
YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 45041
MATBAA SERTİFİKA NO: 16031

Tüm hakları saklıdır.
Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez,
bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da
diğer yollarla iletilemez.

www.bilgikupuyayinlari.com.tr

Sevgili Öğrenciler,

Mustafa Kemal Atatürk, çağdaş Türkiye'nin kurucusu ve önderidir. O'nun döneminde yapılan inkılaplar yenileşmeyi ve sürekliliği öngörmektedir. Bu inkılaplarla kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş süreci ve gelişimi okullarda T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde anlatılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşları için Atatürk ilkeleri ve inkılaplarını öğrenmek kendi tarihinin önemli bir bölümünü öğrenmek anlamına gelmektedir.

Bu kitapta Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı öğretim programını temel aldık. Elinizdeki kitapta, Mustafa Kemal'in hayatına ve onun tarih sahnesine çıkışına, Millî Mücadele'nin başlamasındaki etkenlere, işgallere karşı oluşan tepkilere yer verilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda kurtuluş için Türk halkının eşsiz mücadelesine ve kahramanlığına tanık olacaksınız. Savaşın yıkıntılarında doğan yeni devletin çağdaşlaşma yolunda attığı adımları, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel esaslarını ve ödün verilmeyen ilkeleri kavrayacaksınız. Yurtta ve dünyada barış ilkesi doğrultusunda ülkemizin dış politika hedeflerinin geçmişten günümüze gelişimini, dünya barışının önemini ve komşu ülkelerle olan ilişkileri değerlendireceksiniz. İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı siyasi sonuçlar ve bunların yol açtığı yeni sorunların günümüze kadar uzandığını fark edeceksiniz.

Bu kitabımızda kısa konu özetlerinin sonunda öğrendiklerinizi kullanma becerilerini destekleyen öğretici ve tekrarlayıcı çalışmalara, bilgilerinizi pekiştiren yeni nesil sorularla harmanlanmış testlere yer verdik.

Bu kitap günümüz olaylarını objektif bir bakış açısıyla değerlendirirken bunun tarih kültürünün oluşmasıyla gerçekleşeceğini öğrenmenize yardımcı olacaktır.

Araştırmacı, gözlemci, toplumsal sorunlara duyarlı ve tarih kültürü gelişmiş bir birey olmanız dileğiyle...

Yazı Kurulu

1. ÜNİTE BİR KAHRAMAN DOĞUYOR

Konu Özeti	6
Öğreten Çalışma	12
Tekrar Çalışması	14
Konu Özeti	16
Öğreten Çalışma	20
Tekrar Çalışması	22
Pekiştirme Testi – 1	24
Pekiştirme Testi – 2	29

2. ÜNİTE MİLLÎ UYANIŞ: BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ADIMLAR

Konu Özeti	36
Öğreten Çalışma	50
Tekrar Çalışması	52
Konu Özeti	54
Öğreten Çalışma	66
Tekrar Çalışması	68
Pekiştirme Testi – 1	70
Pekiştirme Testi – 2	74

3. ÜNİTE MİLLÎ BİR DESTAN: YA İSTİKLAL YA ÖLÜM

Konu Özeti	80
Öğreten Çalışma	84
Tekrar Çalışması	86
Konu Özeti	88
Öğreten Çalışma	94
Tekrar Çalışması	96
Konu Özeti	98
Öğreten Çalışma	104
Tekrar Çalışması	106
Pekiştirme Testi – 1	108
Pekiştirme Testi – 2	112

4. ÜNİTE ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

Konu Özeti	118
Öğreten Çalışma	122
Tekrar Çalışması	124
Konu Özeti	126
Öğreten Çalışma	134
Tekrar Çalışması	136

Konu Özeti	138
Öğreten Çalışma	144
Tekrar Çalışması	146
Konu Özeti	148
Öğreten Çalışma	152
Tekrar Çalışması	154
Pekiştirme Testi – 1	156
Pekiştirme Testi – 2	161

5. ÜNİTE DEMOKRATİKLEŞME ÇABALARI

Konu Özeti	166
Öğreten Çalışma	170
Tekrar Çalışması	172
Pekiştirme Testi – 1	174
Pekiştirme Testi – 2	179

6. ÜNİTE ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Konu Özeti	186
Öğreten Çalışma	194
Tekrar Çalışması	196
Pekiştirme Testi – 1	198
Pekiştirme Testi – 2	203

7. ÜNİTE ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ VE SONRASI

Konu Özeti	208
Öğreten Çalışma	214
Tekrar Çalışması	216
Pekiştirme Testi – 1	218
Pekiştirme Testi – 2	223

1. ÜNİTE

BİR KAHRAMAN DOĞUYOR

Konu Özeti

Osmanlı Devleti'nin Son Dönemleri

Öğreten Çalışma

Alıştırmalar

Tekrar Çalışması

Alıştırmalar

Konu Özeti

Mustafa Kemal'in Çocukluk Dönemi,
Öğrenim ve Askerlik Hayatı

Öğreten Çalışma

Alıştırmalar

Tekrar Çalışması

Alıştırmalar

Pekiştirme Testleri

Pekiştirme Testi - 1

Pekiştirme Testi - 2

AVRUPA'NIN UYANIŞI

XV. yüzyılın ortalarından XVI. yüzyılın sonlarına kadar geçen süreçte dünyada Osmanlı İmparatorluğu en etkin güç durumundayken, Batı Avrupa'da kilise söylemlerinin sorgulanmadan kabul edildiği dogmatik düşünce sistemi yavaş yavaş çökmeye başlamıştı. Bu durum askerî, coğrafi, ekonomik, dinsel, düşünsel ve siyasal alanlarda değişimler yaşanmasına, Doğu'nun yükselişine karşı Batı'nın mücadeleye hazırlanmasına ortam hazırlamıştır.

XV. yüzyılda Avrupalıların o zamana dek tanıdığı dünyanın sınırları, başlattıkları Coğrafi Keşifler sayesinde genişlemeye başlamıştı. Ekonomik (Önemli ticaret yollarının İslam devletlerinin elinde olması, ticaret mallarına daha kolay ve ucuz yollardan ulaşma isteği), dinsel (Hristiyanlığı yeni kıtalara yayma isteği) ve düşünsel (Coğrafya bilgisinin artması) nedenler denizcilik faaliyetlerinin başlamasını sağlarken, Coğrafi Keşifler sonucunda yüz ölçümü bakımından diğer kıtalara göre küçük olan Avrupa, Yeni Çağ'a girildiğinde ekonomik, siyasal ve kültürel üstünlüğü ele geçirmiş, diğer kıtaları da sömürgeci haline getirmiştir.

Edebiyat, sanat ve düşünsel alanda da büyük ilerlemeler kaydeden Avrupalılar “yeniden doğuş” anlamına gelen Rönesans Dönemi'ni yaşamaya başlamışlardır. Akıl ve bilimin rehber olarak kabul edildiği, Hümanizm anlayışının benimsendiği Rönesans Dönemi'nde yaşanan gelişmeler Katolik Kilisesinin toplum üzerindeki etkisini yitirmesine ve dini alanda başlayan Reform hareketlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Tüm bu gelişmeler Avrupalıların dünyaya ve evrene yönelik görüşlerinin değişmesinde etkili olmuş, böylece Avrupa'da Aydınlanma Çağı adı verilen dönemin yaşanmasına ortam hazırlanmıştır. XVIII. yüzyılda akılcılığa dayalı düşünce sisteminin egemen olduğu bu dönemde ortaya çıkan dünya görüşüne Aydınlanma Felsefesi adı verilmiştir. Düşünce sisteminde meydana gelen bu değişim ile akıl, deney ve gözlemin ön plana çıkması Avrupa'da bilimsel ve teknolojik gelişmeleri hızlandırmıştır. Özgürlük, eşitlik, insan hakları gibi kavramlar düşünce hayatına girmiştir. Bu gelişmeler Sanayi İnkılabı ve Fransız İhtilali'ne ortam hazırlamıştır.

Rönesans Dönemi'nin sanat anlayışını yansıtan Veronese'nin “Cana'da Düğün” adlı eserinde birçok ünlü tarihi figür bulunmaktadır. Bunlardan biri de önemli Osmanlı hükümdarlarından Kanuni Sultan Süleyman'dır.

Fransız İhtilali

XIX. yüzyıl Batı uygarlığı için köklü değişimlerin yaşandığı devrimler yüzyılıdır. Bu devrimler yalnızca Avrupa toplumlarına değil tüm insanlığa yön verecek gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. Fransız İhtilali de gerçekleştiği ülkenin yanı sıra diğer ülkelerde de geniş çaplı etki yaratan olaylardan biridir. İhtilalden önce Fransa, monarşi rejimiyle yönetiliyordu. Ayrıcalıklı sınıf ve zümrelerin bulunduğu eşitsizliğe dayanan bir toplumsal yapı vardı. Köylüler, yoksulluk ve sefalet içinde yaşayan ve bilgiden mahrum bırakılan kitlelerdi. O dönemde iktisadi alanda yaşanan bunalım ile Aydınlanma Çağı düşünürlerinin özgürlük, demokrasi, eşitlik, insan haklarına dair görüşleri Fransa halkı üzerinde etkili olmuştur.

Fransız İhtilali, halk kitlelerinin krala ve uygulamalarına karşı çıkmasıyla ortaya çıkmıştır. Paris'te başlayan ihtilal kısa sürede tüm Fransa'ya yayılmış, sonucunda krallık rejimi yıkılmış ve cumhuriyet ilan edilmiştir.

Fransız İhtilali sonucunda;

- Mutlak monarşiler yıkılmış, meşrutiyet yönetimleri kurulmuştur.
- Eşitlik, adalet, özgürlük, demokrasi kavramları tüm dünyaya yayılmıştır.
- Milliyetçilik akımı çok uluslu devletlerin yıkılmasında etkili olmuştur.
- Evrensel sonuçları nedeniyle Yeni Çağ'ın sonu, Yakın Çağ'ın başlangıcı olarak kabul edilmiştir.

Fransız İhtilali'nin yaydığı düşünceler Osmanlı İmparatorluğu'nu olumsuz etkilemiştir. Çok uluslu yapıya sahip Osmanlı toplumunda milliyetçilik akımı etkili olmuş ve ülke sınıfları içindeki farklı milletler Osmanlı'dan ayrılarak kendi devletlerini kurma isteğiyle ayaklanmaya başlamışlardır.

Avrupalı devletlerin desteğiyle bağımsızlıklarını kazanan ulusların Osmanlı Devleti'nden ayrılmaları sonucunda ülke sınırları daralmıştır. Eşitlik, özgürlük, adalet ve cumhuriyetçilik ilkeleri Osmanlı devlet adamlarını etkilemiş ve XIX. yüzyılda demokratikleşme yolunda önemli adımlar atılmıştır. Tanzimat ve Islahat fermanları ile 1876'da Meşrutiyet'in ilanı ile ilk anayasanın kabulü bu ihtilalin etkisiyle gerçekleşmiştir.

1.4

Sanayi İnkılâbı

Batılı toplumlarda yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmeler tarımsal üretim biçimlerinde ve ulaşım araçlarının kullanımında büyük değişimlerin gerçekleşmesine neden olmuştur. XVIII. ve XIX. yüzyılda yeni buluşların üretimi etkilemesi, üretimde kol gücünün yerine makine gücünün kullanılmaya başlanması sonucunda Avrupa'da sermaye birikiminin artması sürecine Sanayi İnkılâbı denir. Bu olay tarihte ilk kez XVIII. yüzyılda İngiltere'de dokuma sanayiinde ortaya çıkmıştır.

Sanayi İnkılâbı sonucunda,

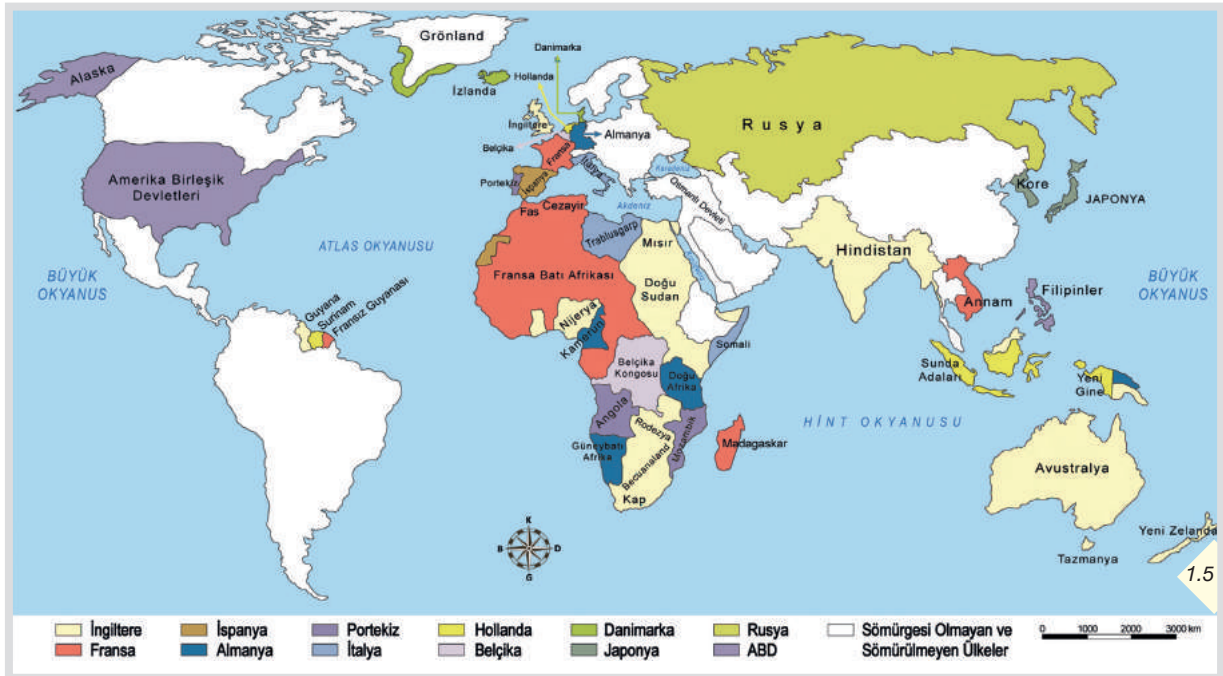
- Büyük fabrikalar kurulmuş, seri üretime geçilmiştir. Böylece ucuz ve bol miktarda ürün üretilmeye başlanmıştır.
- Ham madde ve pazar arayışı sömürgecilik anlayışının doğmasına neden olmuştur.
- Nüfus artış hızı artmış, kentler sanayi ve ticari faaliyetlerinin merkezi haline gelmiştir.
- Üretim araçlarının sahipliğinin ve denetiminin özel sektörün elinde olduğu ekonomik sistem olan kapitalizm ortaya çıkmıştır.
- Yeni bir sosyal sınıf olan işçi sınıfı ortaya çıkmıştır.

NEDİR?

Toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişikliğe inkılâp denir.

NEDİR?

Büyük devletlerin, gelişmemiş ülkeleri ve milletleri siyasi ve ekonomik olarak himayelerine alarak, yer altı ve yer üstü kaynaklarını istedikleri gibi kullanmalarına sömürgecilik denir.

XX. yüzyılın başlarında sömürgeci devletler ve sömürgelerin dağılımı

Sanayi İnkılâbı, yeni üretim teknolojilerine ayak uyduramayan Osmanlı Devleti'ni olumsuz etkilemiştir. Sanayileşmeye ayak uyduramayan Osmanlı Devleti'ndeki mallar Avrupa'daki ucuz ve kaliteli mallarla rekabet edemez hale gelmiştir. Üretimde kullanılan el tezgahları ve küçük atölyeler kapatılmıştır. Buna bağlı olarak ülkede işsizlik oranı artmıştır. Osmanlı Devleti dışarıya ham madde satarak işlenmiş ürün almaya başlamış, bunun sonucunda ekonomisi dışa bağımlı hale gelmiştir.

OSMANLI DEVLETİ'NİN SON YILLARI

Yükselme Dönemi'nde Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarında egemenlik kuran Osmanlı Devleti, XVII. yüzyıldan sonra hızla toprak kaybetmeye ve ekonomik açıdan zayıflamaya başladığı gerileme sürecine girmiştir. Coğrafi Keşifler, Rönesans, Reform, Aydınlanma Dönemi, Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılâbı gibi gelişmeler de Osmanlı Devleti'ni olumsuz etkileyen dış etkenleri oluşturmuştur. Batı'nın XVII. yüzyıldan itibaren neredeyse bütün alanlarda Osmanlı karşısında üstünlüğü ele geçirmesi, devlet yöneticilerini dengeyi yeniden kurmak üzere çözüm yolları aramaya itmiştir. Devletteki kötü gidişatı durdurmak için askerî, idari ve ekonomik alanda yapılan reformlar farklı nedenlerle başarısız olmuştur.

Coğrafi Keşifler sonucunda Akdeniz'den Atlas Okyanusu'na kayan dünya ticareti Osmanlı Devleti'nin kontrolü altındaki İpek ve Baharat yollarının önemini yitirmesine neden olmuştur. Bu durum gümrük gelirlerini arttırmak için kapitülasyonları uygulamaya koyan Osmanlı Devleti'nin ekonomisine zarar vermiştir. Avrupalılar sanayi alanında yaşanan gelişmelere ayak uyduramayan Osmanlı Devleti'ne kapitülasyonlar aracılığıyla ucuz mallar ihraç etmeye başlamışlardır. Osmanlı vatandaşları ihraç mallarına yönelmeye başlayınca yerli esnafın işleri durma noktasına gelmiştir. Böylece devlet bütçesi sürekli açık vermeye başlamıştır. Açığı kapatmak isteyen Osmanlı yöneticileri var olan vergilerin miktarlarını arttırmışlar ve yeni vergiler koymuşlardır. Bu durum halkın yoksullaşmasına ve yönetime yönelik tepki geliştirmesine neden olmuştur. XIX. yüzyılda artan dış borçlarla Osmanlı ekonomisi iflas etmiştir. Alacaklı devletler tarafından kurulan Düyun-u Umumiye adındaki teşkilat, Osmanlı vergilerini toplamaya başlamıştır. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin ekonomik bağımsızlığını yitirmesine neden olmuştur. Fransız İhtilali'nin etkisiyle Balkanlarda başlayan isyanlar, Osmanlı Devleti'ni dağılma noktasına getirmiştir. Devleti içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtarmak isteyen yöneticiler bazı yenilikler yaparak, aydınlar ise fikir akımları geliştirerek imparatorluğu eski günlerine geri döndürmeye çalışmışlardır.

Tanzimat Fermanı (1839)

3 Kasım 1839'da Mustafa Reşit Paşa, Padişah Abdülmecit'in ıslahat önerilerini ferman hâline getirmiş ve Gülhane Hatt-ı Hümayun'u olarak da bilinen Tanzimat Fermanı ilan edilmiştir.

Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesindeki nedenler şunlardır:

- Osmanlı Devleti'nin dağılmasını önlemek
- Batılı devletlerin Osmanlıların iç işlerine karışmasını engellemek
- Bu dönemde gündemde olan Mısır ve Boğazlar sorununda Batılı devletleri desteğini almak

Dikkat!

Tanzimat Fermanı'nda din, dil, ırk farkı gözetmeksizin bütün Osmanlı vatandaşlarının kanun önünde eşit olduğu, padişahın gücünün üzerinde bir kanun gücü olduğu kabul edilmiştir.

Islahat Fermanı (1856)

Avrupalı devletlerin baskısıyla ilan edilen Islahat Fermanı'nın amaçları şunlardır:

- Paris'te toplanacak konferansta Avrupalı Devletlerin desteğini almak
- Yabancı devletlerin Osmanlıların iç işlerine karışmasını önlemek

I. Meşrutiyet (1876)

Genç Osmanlılar (Jön Türkler) olarak bilinen Mithat Paşa, Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi aydınlar devleti içinde bulunduğu kötü durumdan kurtarmak için meşrutiyetin ilan edilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Jön Türkler tarafından tahta çıkarılan II. Abdülhamit 23 Aralık 1876'da meşrutiyeti ilan etmiştir.

NEDİR?

Hükümdarın yetkilerinin anayasa ve halk oyuyla seçilen meclis tarafından kısıtlandığı yönetim biçimine meşrutiyet denir.

Meşrutiyetin ilanıyla,

- Halk ilk kez padişahın yanında yönetime katılmıştır.
- Kanun-i Esasi (ilk anayasa) kabul edilmiştir.
- Mebusan meclisi ve Ayan meclisi açılmıştır.

II. Abdülhamit, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nı bahane ederek meclisi kapatmış ve meşrutiyet yönetimine son vermiştir.

II. Meşrutiyet (1908)

Dönemin aydınları meşrutiyeti yeniden ilan etmek için bir araya gelerek İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni kurmuşlardır. Cemiyetin üyelerinden, Niyazi Bey Resne'de, Enver Bey Selanik'te II. Abdülhamit'in baskıcı rejimine karşı ayaklanmışlardır. Bu durum karşısında II. Abdülhamit meşrutiyeti ikinci kez ilan etmiş ve ayaklanmaların önüne geçmeye çalışmıştır.

Meşrutiyetin ilanı dağılmayı önleyememiştir.

Bu dönemde çözümlenme süreci hızlanmıştır.

Bu dönemde,

- Bulgaristan bağımsızlığını ilan etmiştir.
- Avusturya-Macaristan Bosna-Hersek'i topraklarına katmıştır.
- Girit Osmanlı Devleti'nden ayrılarak Yunanistan'a bağlanma kararı almıştır.

XX. yüzyıl başlarında başlayan toprak kayıpları, yaşanan savaşlarla (Trablusgarp, I. Balkan, II. Balkan) artarak devam etmiştir. 1911'de başlayan Trablusgarp Savaşıyla Osmanlı Devleti, Kuzey Afrika'daki son toprak parçasını kaybetmiştir (Trablusgarp ve Bingazi). Bu savaş devam ederken 1912'de Balkanlar'da Osmanlı Devleti'nden ayrılan Sırbistan, Karadağ, Bulgaristan ve Yunanistan birleşerek I. Balkan Savaşı'nı başlatmış bu savaşta Osmanlı Devleti, Makedonya, Batı Trakya, Edirne ve Kırklareli'yi kaybetmiştir. II. Balkan Savaşı'nda Edirne ve Kırklareli geri alınmıştır.

Dikkat!

Bu fermanla Osmanlı yönetimindeki gayrimüslimlere geniş haklar tanınmıştır.

Fikir Akımları

XIX. yüzyılın son yıllarında Osmanlı Devleti bir yandan egemenlik alanlarının güvenliğini sağlamak ve siyasal sınırlarını korumak, diğer yandan da iç ayaklanmalarla başa çıkmak ve ülkenin dağılmasını önlemek gibi sorunlarla mücadele ediyordu. Bunun üzerine Osmanlı aydınları dağılmayı önlemeye yönelik düşünceler üretmeye ve çözüm yolları bulmaya çalıştılar.

Bu dönemde ortaya çıkan düşünce akımları şöyledir:

Osmanlıcılık

Dil, din ve ırk ayrımı yapmaksızın tüm vatandaşları Osmanlı üst kimliği altında toplama-yı amaçlayan düşünce akımıdır. Tanzimat Dönemi'nin temel düşünce sistemini oluşturan Osmanlıcılık, Fransız İhtilali sonrası milliyetçilik akımından etkilenen Balkanlardaki Osmanlı unsurlarını bir arada tutmayı ve devletin toprak kayıplarını önlemeyi hedeflemiştir. Osmanlıcılık düşüncesine göre Osmanlı Devleti'nde yaşayan tüm vatandaşlar yasalar karşısında eşit olacaktı. Osmanlı aydınları bu durumun sağlanması için anayasal sistemi getirecek olan meşruti yönetime geçmeyi gerekli buldular. Bu düşünce akımının etkisiyle Tanzimat ve Islahat fermanları ilan edildi, Kanun-i Esasi kabul edilerek Mebusan Meclisi açılmıştır. Ancak bu yeniliklerin Balkanlarda yaşanan toprak kayıplarını önleyemediği görülünce Osmanlıcılık düşüncesi gündemden düşmüştür.

İslamcılık

Dünyayı etkisi altına alan Batı emperyalizmine karşı sömürgeleştirilen ülkelere, İslamiyet içinde çare arayan düşünce akımına verilen addır. II. Abdülhamit Dönemi'nde Batılılaşmaya tepki olarak ortaya çıkmıştır. Osmanlı aydınları ile İslamiyet'i benimseyen toplumlar arasındaki iş birliğini arttırmayı amaçlamıştır. Dünyadaki tüm Müslümanları Osmanlı halifesi etrafında birleştirme düşüncesi etrafında gelişmiştir. İslamcılık, Mehmet Akif Ersoy'un çıkardığı Sebilürreşat, Volkan, Saday-ı Hak gibi dergilerle etkinliğini arttırmıştır. Bu düşünce akımı Birinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan Arap İsyanı sonucunda etkinliğini yitirmiştir.

Türkçülük

Fransız İhtilali'nin etkisiyle doğan milliyetçilik akımı Osmanlı aydınları arasında Türkçülük düşüncesinin benimsenmesi sağlamıştır. Diğer akımlardan daha geç, azınlıkların milliyetçi ayaklanmalarına karşı çıkmıştır. Türkleri millî bir duygu ile bilinçlendirmeyi amaçlamıştır. Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Mehmet Emin Yurdakul, İsmail Gaspıralı gibi isimler Türkçülük düşüncesinin gelişmesini sağlamıştır.

Batıcılık

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu olumsuz şartlardan ancak Batı'ya benzeyerek kurtulabileceğini savunan düşünce akımıdır. Batıcılığı benimseyen Osmanlı aydınları devleti çağın düşünce ve ihtiyaçlarına uygun bir hale getirerek modernleşmeyi amaçlamışlardır. Celal Nuri ve Abdullah Cevdet bu akımın önemli savunucularındandır.

Aşağıdaki soruları yanıtlayın.

1. Üretimde kol gücünün yerini makine gücünün almasını sağlayan gelişme hangisidir?

.....

2. İslam medeniyetinin en parlak dönemini yaşadığı Orta Çağ'da Avrupa'da kilise söylemleri doğrultusunda gelişen düşünce sisteminin adı nedir?

.....

3. Dünyada sömürgecilik anlayışının doğmasına neden olan ve "üzerinde güneş batmayan imparatorluk" olarak adlandırılan ülkenin adı nedir?

.....

4. Osmanlı Devleti'nin borçlu olduğu ülkeler tarafından kurulan ve ülke ekonomisinin dışa bağımlı hale gelmesine neden olan kuruluş hangisidir?

.....

5. Mehmet Emin Yurdakul ve Ziya Gökalp tarafından savunulan fikir akımının adı nedir?

.....

6. İslamcılık fikir akımının etkisini yitirmesine neden olan gelişme hangisidir?

.....

7. 1878 yılında Kanun-i Esasi'nin kendisine verdiği yetkiye dayanarak Mebusan Meclisi'ni kapatan padişah kimdir?

.....

8. Fransız İhtilali ile dünyada yayılmaya başlayan hürriyet, eşitlik, adalet gibi fikirlerden etkilenen Osmanlı aydınlarının oluşturduğu grubun adı nedir?

.....

9. Başkanlığını Mahmut Şevket Paşa'nın, kurmay başkanlığını Mustafa Kemal'in yaptığı İstanbul'a gelerek 31 Mart Olayı'nı bastıran ordunun adı nedir?

.....

10. 1856 yılında Avrupalı devletlerin baskısıyla ilan edilen ve azınlıkların haklarını Müslümanlarla eşit hale getirmeyi amaçlayan belgenin adı nedir?

.....

A. Aşağıdaki ifadelerin doğru mu (✓) yanlış mı (✗) olduğunu işaretleyin.

1. Meşrutiyetin ilanı ile yönetim tamamen halkın eline geçmiştir.
2. Fransız İhtilali ile mutlak monarşiler yıkılmış, meşrutiyet yönetimleri kurulmuştur.
3. Tanzimat Fermanı, Osmanlı Devleti'nin ilk anayasasıdır.
4. Sanayi İnkılâbı ilk önce İngiltere'de ortaya çıkmıştır.
5. Fransız İhtilali ile Avrupalı devletler arasında sömürgecilik yarışı başlamıştır.
6. Aydınlanma Çağı'ndaki gelişmeler Sanayi İnkılâbı ve Fransız İhtilali'ne ortam hazırlamıştır.
7. Sanayi İnkılâbı, Osmanlı Devleti'ni olumlu etkilemiştir.
8. Fransız İhtilali, Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecini hızlandırmıştır.
9. 31 Mart Olayı, meşruti yönetime karşı olanlar tarafından çıkarılmıştır.
10. Osmanlı Devleti, Islahat Fermanı ile Avrupalı devletlerin iç işlerine karışmasını önlemeyi amaçlamıştır.
11. II. Meşrutiyet'in dağılmayı önleyemediği, Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesiyle kanıtlanmıştır.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle doldurun.

1. Fransız İhtilali ile yayılan akımı çok uluslu devletlerin yıkılmasında etkili olmuştur.
2. ile padişah, kendi gücünün üzerinde kanun gücünün olduğunu kabul etmiştir.
3. Türk tarihinin ilk anayasasıdır.
4., hükümdarın yetkilerinin anayasa ve halk oyuyla seçilen meclis tarafından kısıtlandığı yönetim biçimidir.
5. Mebusan Meclisinin kapatılması üzerine meşrutiyet yanlısı aydınlar tarafından Cemiyeti kurulmuştur.
6. Sanayi İnkılâbı ile kapanmış, açılmıştır.
7. Sanayi İnkılâbı yarışını hızlandırmıştır.
8.'in ilanı ile halk ilk defa padişahın yanında yönetime katılmıştır.
9. XIX. yüzyılda Osmanlı aydınları tarafından devletin dağılmasını önlemek için,, gibi düşünce akımları ortaya atılmıştır.
10. Islahat Fermanı ile Osmanlı Devleti'ne bağlılıklarının artırılması amaçlanmıştır.
11. Osmanlı Devleti'ndeki ulusların tek çatı altında toplanarak Osmanlı milleti yaratılmasını esas alan düşünce akımıdır.

● Osmanlı Devleti'nin Son Dönemleri

A. Aşağıdaki şemada özellikleri verilen gelişmelerin adını boş bırakılan yerlere yazın.

Osmanlı Devleti'nde Demokratikleşme Çabaları

1839 yılında ilan edilen, azınlıkların zaten var olan haklarını yasal güvenceye alabilmeyi devlete olan bağlılıklarını artırmayı amaçlayan belgedir.

I.

1876 yılında yaşanan bu gelişmeyle Kanun-i Esasi adıyla Türk tarihinin ilk anayasası hazırlanmış ve Osmanlı Devleti'nin yönetim biçimi değişmiştir.

II.

1856 yılında Avrupalı devletlerin baskısıyla ilan edilen fermanıdır. Azınlık hakları Müslümanlarla eşit hale getirilmeye çalışılmıştır.

III.

1908 yılında ordu içinde teşkilatlanan İttihatçıların padişah II. Abdülhamit'e yaptıkları baskı sonucunda yaşanan gelişmedir.

IV.

B. Aşağıdaki ifadeleri ait oldukları fikir akımıyla eşleştirin.

A 1912 - 1913 yılları arasında yaşanan Balkan Savaşları'yla etkinliğini yitirmiştir.

B Savunucuları arasında Mehmet Akif Ersoy yer almaktadır.

C Batı uygarlığının bilim ve teknolojinin alınması gerektiğini savunan görüştür.

D Millî Mücadele'nin kazanılmasında etkili olan düşüncedir.

Türkçülük

Osmanlıcılık

İslamcılık

Batıcılık

Aşağıdaki gelişmelerin Osmanlı Devleti'ne olan etkisini açıklayın.

1 Coğrafi Keşiflerin Osmanlı Devleti'ne Etkisi

-
-
-
-

2 Sanayi İnkılâbı'nın Osmanlı Devleti'ne Etkisi

-
-
-
-

3 Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'ne Etkisi

-
-
-

Atatürk'ün Hayatı ve Kişilik Özellikleri

Mustafa Kemal Atatürk 1881 yılında Selanik'te doğmuştur. Babası Ali Rıza Efendi, annesi Zübeyde Hanım'dır. Her insanın yaradılışından gelen kişilik özelliği önce aileden sonra da içinde yaşanılan ortamın kültürel değerlerinden etkilenir. Mustafa Kemal Atatürk, kendi bilgi birikimini yaşadığı çevrenin etkisiyle birleştirerek bir düşünce yapısı oluşturmuştur. Mustafa Kemal'in düşünce yapısının oluşmasını aile çevresi ile çocukluğu ve idadi yılları ile gençliği şeklinde iki dönem hâlinde incelemek gerekir. Çocukluk döneminde onu etkileyen insanların başında babası ve annesi gelmektedir.

Selanik'te Mustafa Kemal'in doğduğu ev.

Soldan sağa: Mustafa Kemal'in kardeşi Makbule Hanım, annesi Zübeyde Hanım ve babası Ali Rıza Bey.

Ali Rıza Efendi, geniş görüşlü, modern, düşünceli, yeniliklere açık, aydın bir insandır. Zübeyde Hanım da fedakar, Ali Rıza Bey'e göre daha muhafazakardır. Mustafa Kemal'in kişiliğinin oluşumunda onu yetiştiren öğretmenlerinin de payı büyüktür. Öğretmenleri onu değişik yönlerde etkilemiş, yararlı yönlerde rehberlik etmişlerdir. Mustafa Kemal'in yetişmesinde aldığı eğitimin önemli bir etkisi ve katkısı vardır. Bu süreçte aile

çevresi, ilk öğrenimi, Mülkî ve Askerî ile Manastır Askerî İdadisi'ndeki eğitimi bilgi birikiminin oluşması ve kişiliğinin şekillenmesinde önemli etkiler yapmıştır.

Dikkat!

1881'den, Manastır Askerî İdadisi'ni bitirip, İstanbul Harp Okulu'na gittiği 1899 yılına kadar olan dönem Mustafa Kemal'in kişilik özelliklerinin oluşumu açısından büyük öneme sahiptir.

Mustafa Kemal'i etkileyen arkadaşları, dersleri, öğretmen ve yöneticileri, olaylar, düşünürler, şairler, yazarlar, okuduğu kitaplar onun birikiminin ve kişiliğinin kaynaklarıdır.

Bunun yanında Mustafa Kemal'in kendi öğrenme isteği ve çabaları ile kavrama yeteneği, algılama gücü, kitap okuma alışkanlığı ve kitap sevgisi de onun kişilik özelliklerinin oluşumunda temel rol oynamıştır.

1. I. I. Balkan Savaşı
II. II. Meşrutiyet'in ilanı
III. Tanzimat Fermanı
IV. Fransız İhtilali
Verilen gelişmelerin kronolojik sırası aşağıdakilerin hangisidir?

A) I – II – III – IV
B) IV – III – I – II
C) IV – III – II – I
D) III – I – IV – II

2. **Mustafa Kemal'in düşünce dünyasının oluşmasına katkı sağlayan Selanik şehriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

A) Nüfusunun çoğunluğu Türklerden oluşmaktaydı.
B) Liman kenti olması ticari açıdan önem kazanmasını sağlamıştı.
C) Farklı din, mezhep ve milletten insanlar bir arada yaşamaktaydı.
D) Değişimlere kapalı bir toplum yapısı görülmekteydi.

3. Mustafa Kemal'in doğup büyüdüğü Selanik şehrinde Türk, Yunan, Ermeni, Bulgar, Yahudi gibi çeşitli din, mezhep ve milletlerden insanlar bir arada yaşamaktaydı.

Selanik şehrinin verilen durumunun,
I. Zengin bir kültürel yapının oluşması
II. Milliyetçilik akımlarının yoğun olarak görülmesi
III. Mustafa Kemal'in fikir hayatını zenginleştirilmesi
ifadelerinden hangilerine ortam hazırladığı söylenebilir?

A) Yalnız II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

4. “Ben çocukken fakirdim. İki kuruş elime geçince bunun bir kuruşunu kitaba verirdim. Eğer böyle olmasaydım, bu yaptıklarımın hiç birisini yapamazdım.”

Verilen sözüne göre Mustafa Kemal'le ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

A) Askerlik mesleğini kendi isteğiyle seçtiğine
B) Fikir dünyasını geliştirmeye önem verdiğiğine
C) Gelenekçi bir düşünce yapısına sahip olduğuna
D) Vatan sevgisiyle hareket ettiğine

5. İtalya'nın Trablusgarp'ı işgal etmesi üzerine Mustafa Kemal önce vapurla Mısır'ın İskenderiye şehrine oradan da “Gazeteci Şerif Bey” takma adıyla Trablusgarp'a geçti. Burada yerli halkı teşkilatlandırarak İtalyanlara karşı bir direniş hattı oluşturdu. Derne ve Tobruk'ta uygulanan bu taktik başarıya ulaştı. Sahil şeridinden öteye geçemeyen İtalyanlar bunun üzerine Ege Denizi'ndeki On İki Ada'yı işgal etti.

Verilen açıklamaya göre aşağıdaki değerlendirmelerden hangisi yapılamaz?

A) Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'daki varlığının tehdit edildiği
B) Mustafa Kemal'in gizli görevle Trablusgarp'a geçtiği
C) Mustafa Kemal'in örgütleyicilik yönünün geliştiği
D) İtalya'nın Fransız İhtilali'yle yayılan milliyetçilik akımından etkilendiği

6.

Gelişme	Gelişmenin Sonucu	Gelişmenin Osmanlı Devleti'ne Etkisi
I	Yeni ticaret yollarının bulunması	Osmanlı Devleti'nin elindeki İpek ve Baharat yollarının önemini yitirmesi
II	İnsan gücünün yerini makine gücünün alması	El tezgahlarında ve küçük atölyelerde üretimin durma noktasına gelmesi
III	Milliyetçilik düşüncesinin yaygınlaşması	Osmanlı topraklarında yaşayan azınlıkların bağımsızlıklarını elde edebilmek için isyan etmesi

Verilen tablodaki numaralandırılmış boşluklara aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

I	II	III
A) Coğrafi Keşifler	Sanayi İnkılâbı	Fransız İhtilali
B) Sanayi İnkılâbı	Fransız İhtilali	Coğrafi Keşifler
C) Fransız İhtilali	Coğrafi Keşifler	Sanayi İnkılâbı
D) Sanayi İnkılâbı	Coğrafi Keşifler	Fransız İhtilali

7.

Yandaki görselde II. Meşrutiyet'in ilanıyla ilgili üzerinde özgürlük, eşitlik, adalet ve kardeşlik başlığı bulunan bir kartpostala yer verilmiştir.

Verilen görsel ve bilgiye göre Osmanlı Devleti'nde,

- I. Osmanlılık düşüncesiyle hareket edildiği
- II. Fransız İhtilali'nin yaydığı düşüncelerden etkilenildiği
- III. Ülke yönetim biçiminde değişiklik yaşandığı

gelişmelerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

8.

XX. yüzyılın başlarında Balkanlarda Osmanlı aleyhine yaşanan gelişmeler iç politikadaki huzursuzluğu arttırarak meşrutiyet yönetimine karşı olanların ayaklanmasına yol açtı. 31 Mart Olayı olarak adlandırılan bu gelişme komutanlığını Mahmut Şevket Paşa'nın, kurmay yüzbaşılığını ise Mustafa Kemal'in yaptığı Hareket Ordusu tarafından bastırıldı. Bu olaydan sonra II. Abdülhamit tahttan indirildi ve yerine V. Mehmet Reşat tahta çıkarıldı. **Buna göre 31 Mart Olayı'nın yaşanması aşağıdakilerden hangisinin varlığına kanıt oluşturmaz?**

- A) Yenilikleri benimsemeyen kesimlerin var olduğuna
- B) Dış politikada yaşanan gelişmelerin iç politikayı etkilediğine
- C) Osmanlı hanedanının otoritesinin zayıfladığına
- D) Mustafa Kemal'in devlet yönetiminde etkili olduğuna